

339.924

. . . , . . .
 . . .
 - , -
 , -
 : , , -
 , .
 , -
 .
 , -
 , -
 , , -
 . () -
 .
 -
 , B.C. , . . . , . . .
 . (. VISUS -)
 -
 , -
 ,
 [1].
 - () -
 ,

між державами. Існують різні типи візових режимів: загальний, дипломатичний, приватний, транзитний [2].

По кількості раз дії візи бувають одноразові, дворазові, багаторазові.

За принципом дії візи бувають:

- «Аеропортові» (категорія «А»), що дають право знаходитися в межах транзитної території аеропорту (тобто без права виходу за її межі);
- «Транзитні» (категорія «В»), що дають право транзитного проїзду по території країни (при цьому кількість днів перебування в країні – не більше 5);
- «Туристичні» (категорія «С»), що дають право знаходитися в країні протягом певного терміну і здійснювати поїздки по всій території шенгенської зони;
- «Національні» (категорія «D») – це довгострокові візи, що дають право перебувати лише на території країни і право транзитного проїзду по території інших країн Євросоюзу [3].

Шенгенська угода – це угода про відміну паспортного і митного контролю, яка була підписана 5 європейськими державами (Бельгією, Нідерландами, Люксембургом, Францією, Німеччиною) 14 червня 1985 р. на кораблі «Принцеса Марія Астрід» на річці Мозель поблизу невеликого міста Шенген в Люксембурзі. Місто було обрано через близькість до точки сходження кордонів Люксембурга, Німеччини і Франції. Внаслідок цього угода отримала назву «Шенгенська угода». Угода набрала чинності 26 березня 1995 р. – на той час до неї приєднались також Іспанія і Португалія. З того часу до угоди приєднались ще декілька держав; за станом на кінець 2007 р. угода підписана 30 державами і фактично діє (з відміною пограничного контролю) в 25 державах (Австрія, Бельгія, Угорщина, Германія, Греція, Данія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція, Чехія, Швейцарія, Швеція, Естонія). Громадяни держав, що уклали відповідні угоди з Шенгенською групою, отримали право безвізового пересічення зовнішніх кордонів і вільного пересування усередині Шенгенського простору [3].

Основним документом, який регламентує співробітництво між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки, є План дій Україна – ЄС, затверджений у 2007 р.

29 жовтня 2008 р. у Брюсселі офіційно започатковано безвізовий діалог між Україною та ЄС, який триватиме впродовж наступних років на рівні старших посадових осіб з метою визначення критеріїв та умов запровадження безвізового режиму для українських громадян. Оглядаючись на терміни впровадження Шенгенської угоди, яку підтримали більшість європейських країн – 10 років з 1985 по 1995 рр., можна стверджувати, що ми знаходимося на початку цього шляху.

Важливим кроком у захисті прав громадян України на свободу пересування і підтримання родинних зв'язків стала робота по укладенню двосторонніх угод між Україною та Польщею, Угорщиною, Словаччиною і Румунією про правила місцевого прикордонного руху для мешканців прикордонних районів.

У контексті розбудови взаємодії у сфері управління кордонами, 11 червня 2007 р. підписано Робочі домовленості про оперативне співробітництво між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Європейським Агентством з менеджменту оперативного співробітництва на зовнішніх кордонах держав-членів ЄС (FRONTEX). Налагоджено роботу з Місією Європейської Комісії з надання допомоги у питаннях кордону Україні та Республіці Молдова (EUBAM), започатковано переговорний процес з розвитку співробітництва України з співробітництва з Європолем, Євроюстом та Лісабонським моніторинговим Центром ЄС з питань наркотиків та наркотичної залежності [4].

Щодо угоди про спрощення візового режиму, яка була підписана між Україною та ЄС 18 червня 2007 р., важливо відмітити, що аналогічні угоди були запропоновані ЄС (і підписані) зі всіма країнами сусідами (окрім Білорусі): Російською Федерацією, Албанією, Молдовою, Чорногорією, Македонією, Боснією і Герцеговиною, Сербією. Деякі «позитивні» зміни, які передбачені цією угодою, для громадян України обернулися ще більшим ускладненням в процедурі отримання віз.

Розглянемо це детальніше.

1) Згідно угоди встановлене єдине держмито 35 євро за оформлення віз. Але ще декілька років тому держмито до Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Угорщини, Чехії і Словаччини складало 0 євро, а в країні Західної Європи ціна і раніше була близько 35 євро. Тому ніяких позитивних змін у цьому напрямку для українців не відбулося.

2) Угода передбачає значне скорочення терміну розгляду клопотання про візу. Але дійсного прогресу у цьому рішенні фактично немає, тому що в загальному порядку термін розгляду залишився 10 календарних днів, а у виняткових випадках термін ухвалення рішення може бути продовжений до 30 днів.

3) При розгляді клопотання про візу від сплати держмита звільняються: судді, члени офіційних делегацій, спортсмени, вчені і культурні діячі, журналісти, водії-далекобійники, члени бригад потягів і локомотивів. Але для всіх вказаних категорій громадян поїздки до Європи є виконанням своїх професійних обов'язків, а витрати на відрядження – на візу, мешкання і дорогу – їм зазвичай сплачує працедавець. Категорії громадян, зокрема школярі, студенти і аспіранти, що прямують на навчання, складають незначну частину населення держави серед загальної кількості бажаючих отримати візу. А українські пенсіонери у масовій більшості не мають достатнього доходу для подорожей у країни ЄС.

Таким чином, більше 90% українських громадян скористатися "спрощенням візового режиму з країнами ЄС" не зможуть [5].

Аналіз офіційних даних європейської статистики свідчить:

- кількість виданих Угорщиною віз у січні 2008 р. зменшилася у 4,6 разів у порівнянні з січнем 2006 р. і у 3,2 разів у порівнянні з січнем 2007 р.;

- кількість виданих Угорщиною віз у лютому 2008 р. зменшилася у 3,7 разів у порівнянні з лютим 2006 р. і у 2,4 разів у порівнянні з лютим 2007 р.;

- кількість виданих Польщею віз у січні 2008 р. зменшилася у 2,8 разів у порівнянні з січнем 2006 р. і у 3,5 разів у порівнянні з січнем 2007 р. [6].

Ще в 2005 р. за ініціативою Президента України в односторонньому порядку був встановлений безвізовий режим в'їзду до України громадян держав – членів ЄС і низки провідних країн Європи. З тих пір лише з ЄС потік іноземців виріс удвічі. Це є безумовно позитивним явищем. У той же час введення владою України дуже ліберальних правил перетину кордону не викликало адекватного зустрічного руху з боку Європи. Унаслідок різних обмежень і проблем після розширення Шенгенської зони удвічі скоротилося число громадян України, що виїжджають в країни Євросоюзу.

Уважний аналіз виконання угоди про спрощення видачі віз свідчить, що нині воно не забезпечує вільного пересування громадян України країнами Європи. Зокрема, отримати візу для поїздки в "нові" держави Шенгенської зони ще складніше, ніж в "старих" із-за додаткових умов і бюрократичних процедур. Тому кожний четвертий українець вимушений платити різного роду посередникам додаткові гроші за візу для в'їзду до країн Шенгенської зони.

Таким чином, витрати на візові процедури майже удвічі більше встановлених 35 євро, зафіксованих в угоді через організаційну складність (наприклад, подорож кожного здобувача візи до посольства 2 рази при подачі документів та отриманні візи). Багаторазові візи в основному видають на 1-3 місяці, і лише кожна десята – строком на півроку і більш. Кількість документів, які повинен пред'явити заявник в консульства не тільки не зменшена, але фактично значно збільшена [7].

Таким чином, перелік документів для громадян України, виїжджаючих до країн ЄС, незрівнянно завищений в порівнянні з аналогічним списком для громадян ЄС, подорожуючих до України.

Різниця у сумах вражаюча. І це при тому, що середня заробітна платня громадянина Швеції у декілька разів вища, ніж у громадянина України. Також значно ускладнюючим фактором є високий ризик втрати значної суми (800€ за авіаквитки), який виникає внаслідок того, що громадяни України змушені у багатьох випадках викупати квитки у авіакомпаній без можливості повернення при відмовленні у візі.

При розгляданні проблем візового режиму варто відмітити підписання Польщею та Україною угоди про малий прикордонний рух. Між Польщею і Україною узгоджено порядок здійснення малого прикордонного руху для жителів 30-кілометрової прикордонної зони. Україна підписала угоду про малий прикордонний рух з Польщею 28 березня 2008 р., і з 1 липня 2008 р. відповідна угода набрала чинності. Крім того відповідні угоди про малий прикордонний рух підписані з усіма східними країнами ЄС. Це є на нашу думку певної альтернативою Шенгенським та національним візам, а відтак не створює нового «берлінського» муру, а стимулює міжнародну торгівлю та регіональне співробітництво.

Таблиця 1

Компаративний аналіз того, що потрібно громадянам країн ЄС,
щоб в'їхати на Україну і українцям до країн ЄС:

Громадяни країн ЄС	Громадяни України
1. Міжнародний паспорт	1. Закордонний паспорт.
-	2. Копії всіх сторінок внутрішнього паспорту.
-	3. Підтвердження броні готелю.
-	4. Довідка з місця роботи з даними щодо стабільності доходу.
-	5. Виписка з банківського рахунку з сумою, яку визначає кожна країна окремо на кожний день знаходження на території конкретної країни (наприклад, 100€ на один день).
-	6. Квитки на літак або автобус.
7. Медична страховка	7. Медична страховка.
-	8. Багато інших документів, що підтверджують фінансовий стан громадянина.
-	9. Дані щодо рухомого і нерухомого майна.
-	10. Переклад всіх наведених документів на мову приймаючої країни з обов'язковим нотаріальним завіренням (наприклад, посольство Португалії).
-	11. Довідка з ВНЗ чи школи.
-	12. Свідоцтво про народження.
-	13. Свідоцтво про укладення шлюбу.

Складено авторами.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз витрат на відпочинок у Португалії протягом 1 тижня
громадянина Швеції та громадянина України.

Громадянин Швеції	Громадянин України
1. Авіаквитки (мало бюджетними авіалініями) діскаунтерами 29,99€ *2= 59,98€ (в обидві сторони)	1. Авіаквитки 400€ *2= 800€ (в обидві сторони)
2. Готель **** 80€ * 7 = 560€	2. Готель **** 80€ * 7 = 560€
3. Віза (не потрібна)	3. Віза (35€ + витрати на здобуття візи) Фактична сума ≈ 100€
4. Медична страховка ≈ 10€	4. Медична страховка ≈ 10€
5. Трансфер аеропорт – готель – аеропорт = 60€	5. Трансфер аеропорт – готель – аеропорт = 60€
Загальна сума: 690€ *	Загальна сума: 1530€ *

*Ці суми не включають в себе витрати на розваги, екскурсії, їжу та напої [9], [10].

За документом до переліку увійшли 1100 українських населених пунктів, серед яких міста Червоноград, Самбор, Белз, Добровір, Шкло (всі – Львівська обл.). З польського боку – 1500 населених пунктів. Громадянам України видаватимуть готовий документ у вигляді пластикової картки строком на два роки, де розміщено фото, прізвище, серію паспорта. Вартість документа – 20 євро.

Для отримання необхідно надати дві фотографії, довідку від місцевого органу влади, що підтверджуватиме проживання в 30-кілометровій зоні впродовж трьох років, закордонний паспорт, страховий поліс на суму не менше 20 тис. євро, термін дії якого не меншого 14 днів. Крім того, в анкеті слід вказати причину відвідин Польщі.

Для громадян Польщі дозволом на участь у малому прикордонному русі слугуватиме спеціальна віза в закордонному паспорті, яку оформлятиме генеральне консульство України в Любліні. Термін дії такої візи – два роки, вартість – 20 євро. Безкоштовно отримати подібні дозволи мають право інваліди всіх груп, пенсіонери і діти до 18 років. Угода про малий прикор-

донний рух розповсюджується також на всіх членів сім'ї учасника, навіть якщо вони не проживають в 30-кілометровій зоні. Щоб полегшити процедуру подачі документів, угода припускає щомісячний виїзд консульських служб у віддалені від Львова і Луцька райони для видачі дозволів місцевим жителям [8].

Торгівельні відносини України зі Східноєвропейськими країнами характеризуються досить високим рівнем транскордонної торгівлі, і цей факт є справжнім свідченням важливості цих ринків для країн. Так, польський зовнішньоторговельний обіг складається більш ніж на 13% транскордонної торгівлі з Україною, а 80% подорожей ставлять на меті торгівлю.

Як свідчать дані, до введення візового режиму цінова кон'юнктура транскордонної торгівлі не відрізнялась суттєво як в Польщі так і в Україні, за винятком підакцизних товарів, таких як тютюн, алкоголь, бензин (через різний рівень оподаткування). Тепер за умов введення віз спостерігається зростання цін на польську продукцію в Україні через зменшення конкурентності транскордонних ринків.

Таким чином, підписання вищерозглянутої угоди про малий прикордонний рух має значний позитивний вплив на підтримання родинних та культурних зв'язків для жителів обох країн у силу історично складеного розподілу територій, при якому багато родин проживають по обидві сторони кордону.

Також при розгляданні проблем візового режиму варто торкнутися питань щодо нелегальної міграції громадян України у країни ЄС. Ці проблеми ускладнюють не тільки відношення країн ЄС до України в цілому, а також на макроуровні – видачу віз для громадян України, які дійсно бажають подорожувати у країни ЄС.

Ускладнений візовий режим дає негативний вплив на розвиток торгових відносин між Україною та країнами ЄС. Масова частка України у імпорті в країни ЄС складає 0,71%, а масова частка експорту країн ЄС в Україну складає 1,08%. Ці показники є неймовірно малими при порівнянні України за площею та численністю населення з іншими країнами Європи (наприклад, площа України вдвічі більша за площу Німеччини, а населення за численністю складає 10 частку від всього населення країн Європи) [11]. За таких обставин показники імпорту-експорту повинні бути на рівні 7-10%. Цьому може сприяти створення зони вільної торгівлі України з країнами ЄС. Очевидно питання безвізового режиму перетину кордону або його суттєве спрощення, наприклад отримання віз за автоматичним принципом при перетині кордону поєднано з утворенням зони вільної торгівлі. Одночасно із вступом України до СОТ розпочалися офіційні переговори з Європейським Союзом щодо створення поглибленої зони вільної торгівлі (ЗВТ) між ЄС та Україною, яка передбачає не лише вільний рух товарів та послуг, а і докорінні зміни регуляторного середовища і нормативної бази.

Однак не слід ставити на меті передчасні та не виважені рішення щодо підписання відповідних угод. Сьогодні цілком прийнятно і еволюційно відбиває стосунки між країнами, а отже дає певні інструменти відносин, в першу чергу такі як СОТ.

Нами вбачається, що докорінні зміни у цих питаннях відбудуться напередодні чемпіонату Європи з футболу у 2012 р., це виглядає цілком очевидним та ймовірним як через процедурні фактори, так і історичні події.

Переговорний процес про скасування візового режиму між Україною і ЄС розпочався ще у 2008 р. Зараз працюють чотири робочі групи, які розглядають вимоги – це безпека документів, реадмісія, міжнародна співпраця і забезпечення публічного порядку, які повинні дати свої рекомендації, що треба для впровадження безвізового режиму.

Висновки.

1. Спрощення візового режиму згідно угоди між Україною та ЄС в дійсності не сталося, а навпаки привело до нових ускладнень для громадян України. Всі вищерозглянуті проблеми дуже заважають середньому та малому бізнесу, який зацікавлений у роботі з закордонними підприємствами, роботі туристичного бізнесу, наукового та культурного обміну та громадянам, які дійсно бажають мати відпочинок або подорожувати країнами ЄС, і як наслідок інтеграції між Україною та ЄС зокрема.

2. Необхідне здійснення реальних заходів щодо оптимізації митного контролю та оформлення, гармонізація митних процедур, до вимог законодавства Європейського Союзу.

3. Щоб уникнути випадків нелегальної міграції потрібно складати та розширювати базу міжнародних угод щодо легального працевлаштування громадян України, бажаючих працювати у країнах ЄС, а також наполегливо вирішувати проблеми безробіття в середині України.

Поступове реальне спрощення візового режиму, а згодом його повна відміна, з боку країн ЄС дасть потужний поштовх для України на її шляху до Європейської інтеграції.

Література:

1. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bse.freecopy.ru>
2. Википедия – свободная общедоступная многоязычная универсальная энциклопедия / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/>
3. Консалтингова агенція / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.schengen.su/>
4. Міністерство закордонних справ України. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>
5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.economica.com.ua/>
6. Мітрьєва С. Розширення Шенгенського простору до кордонів з Україною: виклики та перспективи / С. Мітрьєва // International Review. Відносини Україна – ЄС: підсумки першого півріччя. – 2008. – № 3(6) – С. 29
7. Портал новин / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rus.newsru.ua/ukraine/>
8. Незалежне інтернет-видання Forpost / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.4post.com.ua/>
9. Веб-сторінка Туристической компанії "Сервис Турне" / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stourne-spb.com/>
10. Great hotels savings services / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cent-ralr.com/>
11. Евростат / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Аннотация

**УПРОЩЕНИЕ ВИЗОВОГО РЕЖИМА КАК ФАКТОР ЕВРОПЕЙСКОЙ
ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ**

Беренда С.В., ст. преподаватель, Котвицкая О.И., студентка
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

Необходимость в стимулировании торгово-экономических отношений, исходя из приоритетов отечественной экономики, обуславливает упрощение визового режима и, как следствие, расширение взаимного доступа на рынки стран Европы, а в перспективе – безвизовый режим и вхождение Украины в Шенгенскую зону и зону свободной торговли с ЕС.

Ключевые слова: виза, визовый режим, малый приграничный обмен, трансграничное сотрудничество, экономическая интеграция.

Summary

**SIMPLIFICATION OF VISA REGIME, AS A FACTOR OF EUROPEAN
INTEGRATION OF UKRAINE**

Berenda S.V., Senior Lecturer, Kotvickaya O.I., student
V.N. Karazin Kharkiv National University

The need to promote trade and economic relations on the basis of the priorities of the national economy, hence the simplification of visa regime and consequently increased mutual access to markets in Europe, and the term visa and Ukraine in the Schengen zone and a zone of free trade with the EU.

Key words: Visa, visa regime, small border exchange, cross-border cooperation, economic integration.

Надійшла до редакції 25.12.2009 р.

© Беренда С.В., Котвицкая О.И. 2010 р.